

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Neugrundi looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega võetakse kaitse alla uus ala – Neugrundi madala mereala Soome lahes, moodustatakse Neugrundi looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) ja kehtestatakse kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Eesti merealal Soome lahe edelaosas Osmussaare ja Krassi saare vahele jääv alal, mille keskpunkt asub 9 km Osmussaarest kirdes.

Neugrundi looduskaitseala moodustatakse, et säilitada Soome lahes asuva Neugrundi madaliku – meteoriidikraatri – unikaalsus ja puutumatus ning tagada piirkonna mereelustiku ja linnustiku elupaiga terviklikkus.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Elle Puurmann (tel 472 9430, e-post elle.puurmann@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee), advokaadibüroo GLIMSTEDT vandeadvokaat Mirjam Vili (tel 611 8050, e-post mirjam.vili@glimstedt.ee) ja SA Keskkonnaõiguse Keskus jurist Kärt Vaarmari (e-post kart@k6k.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Neugrundi madala kaitse alla võtmise ettepanekule on ekspertiisi koostanud OÜ Kivirullija ekspert Tiit Leito (tel 506 8401).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Soome lahes paiknevat ainulaadset geoloogilist objekti Neugrundi meteoriidikraatrit ning tagada piirkonna mereelustiku ja linnustiku elupaiga terviklikkus.

Kaitseala eesmärk on kaitsta alal esinevat elupaigatüüpi karid ning seal regulaarselt peatuvaid rändlinnuliike järvekauri (*Gavia arctica*), punakurk-kauri (*G. stellata*), auli (*Clangula hyemalis*) ja hahka (*Somateria mollissima*) ning nende elupaiku.

Vastavalt looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eelduseks ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Neugrundi looduskaitseala kaitse alla võtmise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus ning rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

Neugrundi meteoriidikraater on rahvusvahelise tähtsusega unikaalne loodusobjekt ja maailmamere teadaolevalt kõige paremini säilinud meteoriidikraater.

Elupaigatüübina **karid** käsitletakse merepõhjast märgatavalt kõrgemale ulatuvaid veeluseid, paiguti mõõnaga paljanduvaid kaljusid ja moreense või bioloogilise tekkega moodustisi. Eestis arvatakse selle elupaigatüübi alla rahnuderikkad või aluspõhjakivimeist merepõhjakõrgendikud, mis võivad paguvene ajal ulatuda üle merepinna. Eesti rannikumeres on karid levinud suhteliselt väikesel pindalal. Karide elustik on väga mitmekesine, taimestiku moodustavad põhiliselt pruun- ja punavetikakooslused, eriti liigirikkad on põisadrukooslused. Karide elustikku iseloomustab suur bioloogiline produktiivsus. Rannakarbipopulatsioonid on lindudele hea toidubaas. Elupaigatüübi soodsa seisundi säilitamiseks on vajalik tagada selle puutumatus ja areng üksnes loodusliku protsessina.

Järvekaur on ohustatud ja haruldane II kaitsekategooria liik, keda Eestis pesitseb 1–5 paari. Liigi talviseks arvukuseks Eestis hinnatakse 50–100 isendit ja see on arvatavalt stabiilne (Elts *et al* 2013). **Punakurk-kaur** on III kaitsekategooria liik, kelle talviseks arvukuseks Eestis on hinnatud 500–2000 isendit ja arvukus on arvatavalt stabiilne (Elts, J., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R., Ots, M., Pehlak, H. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012. *Hirundo* 26 (2): 80–112). Mõlemad liigid on rahvusvahelisel tasandil IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel väheneva arvukusega ning lisatud ohustatute ja haruldastena linnudirektiivi I lisasse. Eesti jääb nende liikide rändeteele.

Aul on IUCN ohustatud liikide punase nimestiku alusel väheneva arvukusega liik ja ta on nimetatud linnudirektiivi II lisas. 1993.–1995. aastal tehtud kogu Läänemerd hõlmava talvituvate veelindude uuringu andmetel talvitus Läänemeres 4 272 000 auli (Pihl, S., Durinck, J. & Skov, H. 1995. Waterbird numbers in the Baltic Sea, Winter 1993. NERI Technical Report no. 145. National Environmental Research Institute, Kalø), millest järeldati, et auli kogu Lääne-Siberi / Põhja-Euroopa populatsiooni suurus on 4,6 miljonit lindu (Rose, P.M. & Scott, D. A. 1994. Waterfowl Population Estimates. IWRB Publication 29, Slimbridge). 2007.–2009. aasta uuringu tulemused näitasid, et Läänemeres talvituv auliasurkond on vähenenud 1 482 000 linnuni, mis tähendab 65,3% arvukuse langust (Skov, H., Heinänen, S., Żydelis, R., Bellebaum, J., Bzoma, S., Dagys, M., Durinck, J., Garthe, S., Grishanov, G., Hario, M., Kieckbusch, J., Kube, J., Kuresoo, A., Larsson, K., Luigujõe, L., Meissner, W., Nehls, H. W., Nilsson, L., Petersen, I. K., Roos, M. M., Pihl, S., Sonntag, N., Stock, A., Stipnice, A. & Wahl, J. 2011. Waterbird populations and pressures in the Baltic Sea. Norden report). Kogu Lääne-Siberi ja Põhja-Euroopa populatsiooni suuruseks hinnati 1,6 miljonit auli. Populatsiooni kiire arvukuse languse tõttu tõsteti 2012. aasta auli ohustatuse taset rahvusvahelises punases nimestikus ohuväliselt (*Least Concern*) tasemelt ohualtile (*Vulnerable*) tasemele (BirdLife International 2012. *Clangula hyemalis*. In: IUCN 2013. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2013.1. <www.iucnredlist.org>) ja Läänemere punases nimestikus ohustatud (*Endangered*) tasemele (HELCOM Red List of Birds. 2013. <http://helcom.fi/baltic-sea-trends/biodiversity/red-list-of-species/red-list-of-birds>). Auli rahvusvaheline kaitse tegevuskava seab eesmärgiks liigi soodsa seisundi saavutamisel kõigi liigile kogu elutsükli vältel oluliste piirkondade kaitsealade võrgustiku loomist ja kaitsmist (Hearn, R. D., Harrison, A. L., Cranswick, P. A. 2015. International Single Species Action Plan for the conservation of the Long-tailed Duck *Clangula hyemalis*, 2016–2025. AEW Technical Series No. Trükis).

Auli talviseks arvukuseks Eestis on hinnatud 100 000–500 000 isendit ja nende hulk on arvatavalt vähenemas (Elts *et al* 2013).

Hahk on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohulähedane liik, kelle arvukus on kiirelt langev. Liigi pesitsusaegseks arvukuseks hinnatakse 2000–4000 haudepaari. Haha talviseks arvukuseks Eestis hinnatakse 10–50 isendit ja nende hulk väheneb (Elts *et al* 2013).

Rahvusvahelisest kohustusest tulenevalt tuleb Eesti riigil kaitsta linnudirektiivi I ja II lisas nimetatud ning I lisas nimetamata rändlinnuliike (milledeks on järvekaur, punakurk-kaur, aul ja hahk) ning loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe (karid). Lisaks aitab kaitseala moodustamine kaasa Eesti Vabariigi kui AEWA (Aafrika-Euraasia rändveelindude kaitse kokkulepe) lepinguosalise riigi rahvusvahelise kohustuse täitmisele.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Ala kaitse alla võtmine ja hoidmine on oluline eeskätt unikaalse loodusobjekti meteoriidikraatri, elupaigatüübi karid ning rahvusvahelise tähtsusega linnuliikide (sh auli, järvekauri ja punakurk-kauri) elupaikade kaitse-eesmärgil. Keskkonnastrateegia 2030 eesmärk on tagada bioloogilise mitmekesisuse vallas elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilitamiseks vajalikud elupaigad ja kooslused.

Kuna alal asuv loodusobjekt meteoriidikraater on maailmas haruldane ning meteoriidikraatritel on teaduslik ja elustiku mitmekesisuse säilimist toetav väärtus, siis on vajalik ala säilitamine looduslikus seisundis.

Eesti Mereinstituudi 2007. aastal tehtud uuringute kohaselt hõlmab elupaigatüüp karid olulise osa Neugrundi madala piirkonnast – 979 ha (Neugrundi madala piirkonna põhjaelustiku ja -elupaikade inventuur. 2007. TÜ. Koost. Georg Martin). Neugrundi piirkonna karisid iseloomustab avamere lainetusest ja tuultest tingitud intensiivne vee liikumine. Samasuguste tingimustega karisid leidub Eesti rannikumeres äärmiselt vähe. Sealne põhjaelustik on elupaigatüübile väga iseloomulik. Piirkonna ökoloogiline seisund on väga hea just looduslike tingimuste osas (suhteliselt puhta toitainetevaese vee juurdevool Läänemere avaosast, puuduvad mageda vee sissevoolud ja kohalikud reostusallikad). Neugrundi madalik moodustab koos Osmussaare ranniku madalike, Krassgrundi ja Pakri saarte ümbrusega ökoloogiliselt sidusa madalike süsteemi, mis tagab piirkonna merepõhja elustiku stabiilsuse. Tegemist on elustikurikka kõvapõhjalise madalmerealaga.

Neugrundi madal on rändlindude rahvusvahelise tähtsusega peatumisala. Rahvusvaheliselt olulise koondumispaiga (alal peatub regulaarselt vähemalt 1% biogeograafilisest populatsioonist) lävend auli jaoks on 16 000 isendit (Wetlands International. 2012. Waterbird Population Estimates. wpe.wetlands.org). 16 000 rändel oleva auli kogunemine on üldtunnustatud kriteerium, mille alusel loetakse peatuspaik rahvusvahelise tähtsusega linnualaks (A4iii, C4 koondumiskohad, suured kogumid) nii Euroopa kui ka maailma tasandil. Seega vastavad kõik paigad, kus peatub vähemalt 16 000 auli, nii rahvusvahelise tähtsusega märgala (Ramsari ala), rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA ala) kui ka Natura 2000 linnuala kriteeriumile. Linnustiku-uuringute järgi jääb Neugrundi madalikul peatuvate aulide koguarvukuse hinnang vahemikku 36 000–42 000 isendit. Selline arvukus ületab ala kaitse alla võtmist õigustava lävendi rohkem kui kaks korda.

Eesti vetes asuvatel auli peatuspaikadel on väga suur tähtsus selle linnuliigi Lääne-Siberi/Põhja-Euroopa populatsiooni jaoks tervikuna. Koos Osmussaart ja Põõsaspea neeme ümbritsevate meremadalatega moodustab piirkond rahvusvaheliselt tähtsa peatumiskoha aulide rändeteel (nn pudelikaela). Piirkonda läbib aastas 1,5–2 miljonit veelindu (Haapsalu-Noarootsi projektialal ja Neugrundi madalal talvituvate, sulgivate ning sügis- ja kevadrändel peatuvate veelindude arvukus ja levikumuster. 2008. Lõpparuanne. Koost. Andres Kuresoo & Leho Luigujõe, Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut; Veelindude loendus Neugrundi madalikul 2007. a. võimaliku avameretuulepargi rajamise kontekstis. 2008. Aruanne. Koost. Eesti Ornitoloogiaühing).

Auli arvukus on viimastel aastakümnetel pidevalt vähenenud. 1992. aasta sügisel loendati Põõsaspea neemel kolme loenduspäeva jooksul 557 000 rändel olevat auli (Mauri Leivo loendusandmed). 2001. aasta oktoobris organiseeris Soome linnuorganisatsioon Viron Lintuseura rändevaatlused, kui 14 päeva jooksul loendati 920 600 auli (Viron Lintuseura andmed). Kogu sügishooajal Põõsaspea neemel loendatud aulide koguarv oli 2004. aastal 432 000 (Ellermaa, M. & Pettay, T. 2006. Põõsaspean niemen arktinen muutto syksyllä. 2004. Linnut-vuosikirja 2005: 99–112) ja 2009. aastal vaid 316 000 isendit (Ellermaa, M., Pettay, T. & Könönen, J. 2010. Sügisränne Põõsaspeal 2009. aastal. Hirundo 23: 21–46). Neugrundi madala lisamine kaitstavate alade hulka aitab tagada aulide peatuspaikade kaitset Soome lahes.

Haha jaoks on Neugrundi madal üle-eestilise tähtsusega peatumisala. Loendusandmetel peatub seal üle 1000 isendi. Ka haha arvukus on viimastel aastatel pidevalt vähenenud. Näiteks naaberalal, Hari kurgu piirkonnas, on sulgivate hahkade arvukus viimase 15 aasta jooksul vähenenud ligikaudu neli korda (Leito, A. & Leito, T. 2007. Linnud. Rmt: Urimisretked väinamere laidudele: 80–82).

Kaitseala aitab lisaks rahvuslikele loodusväärtustele kaitsta üleeuroopalisi loodusväärtusi ja täidab sellega Eesti riigi rahvusvahelist kohustust.

Linnudirektiivi I lisa nimetamata, kuid regulaarselt leiduvate rändliikide kaitseks on Euroopa Liidu liikmesriigid kohustatud rakendama kaitsemeetmeid, eriti nende pesitsus-, sulgimis- ja talvitumisaladel ning rändepeatuspaikades. Kuna Neugrundi madal on väheneva arvukusega linnuliikide auli ja haha oluline toitumis- ja talvitumisala, on vaja säilitada selle elupaiga kvaliteeti nii nimetatud kui ka teiste seal asuvate linnuliikide jaoks.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Neugrundi looduskaitseala oluline teistegi haruldaste ja ohustatud liikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, kuna nende kaitse on tagatud katusliikide ja elupaigatüüpide kaitse kaudu.

Lisaks eespool nimetatud linnuliikidele on Neugrundi madala piirkonnas loenduse käigus registreeritud linnudirektiivi I lisa liigid väikekajakas (*Larus minutus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*) ja randtiir (*S. paradisaea*). Väikekajakas on ühtlasi II kaitsekategooria ja Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel ohualdis liik, kelle arvukus väheneb kiirelt. Jõgitiir ja randtiir on rahvusvahelisel tasandil IUCN ohustatud liikide punase nimestiku alusel väheneva arvukusega liigid ja III kaitsekategooria liigid. Alal on registreeritud II kaitsekategooria ja Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohualtid liigid alk (*Alca torda*) ja krüüsel (*Cephus grylle*), mis annab alale lisaväärtuse looduskaitse seisukohast. Sealsed rikkalikud rannakarbipopulatsioonid on madala vee tõttu lindudele hea toidubaas. Alal on registreeritud II kaitsekategooria ja Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohustatud tõmmukajakas (*Larus fuscus Linnaeus*) ning III kaitsekategooria liigid tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*) ja

hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*). Hallpõsk-pütt on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohulähedane liik.

Loodusdirektiivi II lisas nimetatud kalaliikidest on piirkonnas jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja võldas (*Cottus gobio*; Neugrundi madala piirkonna kalastiku uuring. 2008. Koost. Markus Vetemaa). Võldas on looduskaitsealuse alusel III kaitsekategooria liik. Võldase puhul on võimalik ala kasutamine kogu elutsükli jooksul. Lõhe on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel hinnatud äärmiselt ohustatud liigiks. Neugrundi piirkond on loodusdirektiivi V lisas nimetatud liigi merisiia oluline toitumisala. Liik on seal sügisel väga arvukas, nii rohkelt on merisiiga Eesti rannameres veel vaid Gretagrundi madalikul.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Neugrundi madal võetakse kaitse alla kui looduskaitseala, kuna kaitseala peamine kaitse-eesmärk on elupaikade ja liikide kaitse ning selleks säilitatakse ala looduslikuna. Looduskaitsealuse § 27 kohaselt on looduskaitseala kaitseala looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks.

Geoloogiliste objektide (meteoriidikraater) kaitseks ei sobi hoiuala režiim, sest hoiualad moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, mitte eluta looduse objektide kaitseks. Hoiuala kaitsekord ei võimalda rakendada mitut piirangut (nt linnujahi keelustamine), mis on alal kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikud.

Kuna alal asuvad mitmed loodusväärtused (liigid, kooslused, geoloogiline objekt), siis ei ole püsielupaiga moodustamine otstarbekas. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud kindlaid punkte ühendavaid mõttelisi sirgeid. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000).

Eelnõu kohaselt on Neugrundi looduskaitseala pindala 2152 ha ja tegemist on kogu ulatuses merealaga. Kaitse alla on võetud kraatri keskplatoo ja osa vallisisisest süvikust. Kaitseala moodustamine sellistes piirides vastab alal paiknevate loodusväärtuste kaitse vajadustele ja võimaldab ellu viia kaitseala kaitse-eesmärke. Kaitseala piir kulgeb mööda sirgeid, mis ühendavad nurgapunkte koordinaatidega X 470 546,000 Y 6 579 685,000, X 475 312,100 Y 6 579 685,000, X 475 312,100 Y 6 575 062,000, X 473 163,500 Y 6 574 554,100 ja X 470 546,000 Y 6 576 377,200.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb kaitseala tulenevalt kaitse-eesmärkidest, kaitsekorra eripärast ja majandustegevuse piiramise astmest ühest sihtkaitsevööndist. Sihtkaitsevöönd on vajalik looduslike koosluste ja kaitstavate liikide elupaikade säilitamiseks.

Kaitsealal säilitatakse Neugrundi madala mereala elupaikade puutumatus ja tagatakse nende areng peamiselt loodusliku protsessina. Seepärast on kogu kaitseala määratud sihtkaitsevööndiks. Sihtkaitsevööndi kaitsekord ja sellega kaasnevad piirangud tagavad kaitseala väärtuste säilimise. Sihtkaitsevööndis on looduskaitsealuse kohaselt keelatud

tegevus (näiteks majandustegevus, loodusvarade kasutamine), mis võib otseselt elupaiku kahjustada ning mida on võimalik vältida. Piiranguvöönd on aga vastavalt looduskaitseadusele kaitseala maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud. Neugrundi madala kaitse-eesmärgid alal majandustegevust ei võimalda. Lubatud on ala kasutus riigikaitse eripiirkonnana¹.

Vööndi piiri määramisel on lähtutud kaitseväärtuste olemasolust ja kaitsekorrast tulenevast ohutegurite vältimise võimalusest.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvesse võetud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi, MTÜ Balti Keskkonnafoorumiga ettepanekut (26. aprilli 2010. a kiri nr 10-1/1) võtta Neugrundi madal kaitse alla ja T. Leito eksperdi hinnangut Neugrundi mereala kaitse alla võtmise kohta (OÜ Kivirullija 2010).

Linnustiku andmed pärinevad piirkonnas tehtud uuringutest: Haapsalu-Noarootsi projektialal ja Neugrundi madalal talvituvate, sulgivate ning sügis- ja kevadrändel peatuvate veelindude arvukus ja levikumuster (2008. Lõpparuanne. Koost. Andres Kuresoo & Leho Luigujõe, Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut; AEWA projekt Tiivad vete kohal), Veelindude loendus Neugrundi madalikul 2007. a. võimaliku avameretuulepargi rajamise kontekstis (2008. Aruanne. Koost. Eesti Ornitoloogiaühing; Neugrundi meretuulepargi keskkonnamõju hindamine). Kasutatud on Põdsaspea neemel tehtud rändevaatluste loendusandmeid: 1992. aastal (Mauri Leivo); 2001. aasta oktoobris (Soome linnuorganisatsioon Viron Lintuseura); 2004. aastal (Ellermaa, M. & Pettay, T. 2006. Põdsaspea niemi arktinen muutto syksyllä. 2004. Linnut-vuosikirja 2005: 99–112); 2009. aastal (Ellermaa, M., Pettay, T. & Könönen, J. 2010. Sügisränne Põdsaspeal 2009. aastal. Hirundo 23: 21–46).

Neugrundi madala piirkonna kalastiku ja mereelupaikade andmed on pärit TÜ Eesti Mereinstituudi uuringu tulemustest (Neugrundi madala piirkonna kalastiku uuring. 2008. Koost. Markus Vetemaa; Neugrundi madala piirkonna põhjaelustiku ja -elupaikade inventuur. 2007. TÜ. Koost. Georg Martin. Neugrundi meretuulepargi keskkonnamõju hindamine).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab Neugrundi madala mereelustiku ja linnustiku elupaiga tervikliku kaitse ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitsealal vastab suur osa alast loodusdirektiivi elupaigatüüpide kriteeriumitele ja kooslused on looduslikus seisundis. Ala asustavad väheneva arvukusega linnuliigid.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tervikuna määratud (looduslikuks) sihtkaitsevööndiks.

¹ Kaitseministri 28.10.2014 käskkirja nr. 411 alusel, millega on kehtestatud riigikaitse eripiirkonnad. Senine kasutus Mereväe poolt kuni 28 päeva aastas, Õhutõrjepataljoni poolt kuni 5 päeva aastas.

Kuna tegemist on kogu ulatuses merealaga, siis ei ole vaja maismaaelupaikade ja nende kaitsega seotud tegevust Neugrundi looduskaitseala kaitse-eeskirjaga reguleerida.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

Sihtkaitsevööndi kaitseriim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab tagada geoloogilise objekti ja kaitstavate linnuliikide elupaikade säilimise looduslikus seisundis.

Senisel keskkonnakasutusel Neugrundi piirkonnas ei ole olnud negatiivset mõju ala loodusväärtustele. Kaitsekorra rakendamine Neugrundi looduskaitsealal ei keela seni toimunud tegevust: kalapüüki, mereturismi ja teadusuuringuid.

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Inimestel on lubatud viibida ja sõita ujuvvahendiga kogu kaitsealal. Ujuvvahenditega sõitmist ei ole vaja piirata. Suurema süvisega ujuvvahendid madala mere tõttu Neugrundi madalal ei liigu. Tegemist on rannast suhteliselt kaugel oleva alaga, kus muutlike ilmastikuolude tõttu pole külastatavus suur ja ujuvvahendite liikumisest tekkida võiv kahju ei põhjusta loodusväärtuste kaitse seisukohast probleeme. Meteoriidikraatril on oluline teadusväärtus, sest see arvatakse olevat üks Läänemere piirkonna geoloogilise ajaloo võtmeobjekte. Oluline on tagada alal teadusuuringute ja üldgeoloogiliste uuringute võimalus, kuna tegemist on geoloogiliselt unikaalse piirkonnaga Eesti merealal. Destruktiivsete uurimismeetodite kasutamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Destruktiivseteks uurimismeetoditeks on sellised meetodid, mis võivad elustikku või merepõhja lokaalselt kahjustada – näiteks olulisel hulgal biomassi kogumine, puurimine jmt.

Kaitsealal on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamiseks peab olema kaitseala valitseja nõusolek. Moodustatav kaitseala kattub kaitseministri 28.10.2014 käskkirjaga nr 411 moodustatud riigikaitse eripiirkonnaga (001), mis on ühtlasi kantud ka Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 korraldusega kehtestatud Eesti mereala planeeringule. Õppuste ja harjutuste läbiviimist riigikaitse eripiirkonnas ei loeta rahvaürituseks ja selle puhul osalejate arvu piirang ei kehti. Alal on oluline turismiväärtus eelkõige meresüstamatkajate ja sukeldujate jaoks. Senise praktika alusel ei ole üldjuhul gruppide suurus rohkem kui 20 osalejat, seega tavapärase suurusega grupile rahvaürituse korraldamiseks piirangud puuduvad. Rahvaürituste lubamisega tagatakse soovijatele juurdepääs Neugrundi kraatril kui ainukesele tavasukeldujale kättesaadavas sügavuses olevale meteoriidikraatril maailmameres. Kaalutusotsusega saab kaitseala valitseja keelata suuremate ürituste toimumise või seada üritustele lisatingimusi ning seeläbi välistada sealse elustiku häirimise. Rahvaürituste keelamine võib vajalikuks osutuda eelkõige lindude koondumisajal. Hakkade isaslinnud kogunevad sulgima juunikuu alguses ja talvel on madalik tuhandete lindude talvitumisalaks. Lisaks tulenevad ajalised piirangud rahvaürituse läbiviimiseks harjutuste ja õppuste toimumisest riigikaitse eripiirkonnas. Harjutusalal õppuse toimumisest teavitab Kaitseväge asjaomaseid ametkondi, kaasa arvatud Transpordiametit, kes edastab ühtlasi vajalikud navigatsioonihoiatused navigatsiooniteabesse (nt NAVTEX), ja Keskkonnaametit. Rahvaürituse korraldajal tuleb, ohutuse tagamise eesmärgil, enne üritust pöörduda info saamiseks Kaitsevägepoole (mil@mil.ee).

Kaitseala kasutamisel riigikaitse (õhu-, suurtüki- ja mereväe) eripiirkonnana ei saa täielikult välistada häiringuid kaitseala kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele. Tõenäosus olulise

mõju esinemiseks on siiski väike, arvestades, et ala on olnud kasutuses harjutusalana juba aastakümneid. Alal on lisaks looduskaitsele eesmärgile ka teine võrdset oluline avalik huvi (riigikaitse) ja ebasoodsa mõju täielik välistamine riigikaitse tegevuse läbi ei ole võimalik. Kaitsealal on lubatud kalapüük. Vastavalt kalapüügieeskirja (Vabariigi Valitsuse 16.06.2016 nr 65) § 25 lõike 1 punktile 1 on kogu aasta keelatud püüda kala traalpüünistega 20 m sügavusjoonest madalamas vees. Kavandatav kaitseala jääb valdavalt lubatavast traalimisalast madalamasse vette. Seega on Neugrundi madalal lubatud püüda vaid nakkevõrguga. Kutselised kalurid kasutavad Neugrundi madala piirkonda vähe, kuna avamerel on muutlikud ilmastikuolud ja ala on rannikust kaugel (ligikaudu 10 km). Neugrund on töenduslike kalade arvukuse poolest kalapüügiks väheoluline, arvestatav on ala vaid siiapüügipiirkonnana. Kaitseala moodustamine kalapüügile lisapiiranguid ei sea ja piirkonna elanikele säilib võimalus Neugrundi madalal kalastamas käia.

2.5.2.2. Keelatud tegevused

Käesoleva määrusega sätestatud erisustega arvestades on kaitsealal keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine, uute ehitiste püstitamine ja jahipidamine ehk tegevused, mis ei lähtu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärkidest, kuna selle käigus võidakse kahjustada geoloogilist objekti, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega, kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Sihtkaitsevööndis on looduskaitse seaduse kohaselt keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, mis välistab tegevuse, mis võiks otseselt sealset geoloogilist objekti ja elupaiku kahjustada. Majandustegevuse ja loodusvarade kasutamise keeld välistab alal süvendustöö, mis tooks kaasa elupaiga otsese hävingu ning kaadamise, millega võib kaasneda lisaks vahetu elupaiga hävimisele setete kandumine laiemale alale.

Kaitsealale ei tohi rajada uusi ehitisi, kuna see võib tekitada unikaalse geoloogilise objekti ehituses pöördumatuid füüsilisi muutusi. Ehitustegevus hävitab loodusliku elupaiga ja vähendab elupaigatüübi karide pindala ning võib kahjustada kogu piirkonnaga seotud elustikku, mille kaitseks on kaitseala moodustatud.

Viimasel ajal on suurenenud arendustegevus ja kasvanud surve rajada madalikaladele tuuleparke. Tuulepark koosneb suurtest ehitistest väga laiulatuslikul alal. Selle rajamine, samuti selle hilisem käitumine ohustab otseselt kaitstavaid loodusväärtusi. Negatiivsed tegurid võivad põhjustada pöördumatuid muutusi, eriti linnustikus.

Ehitustegevusega ja ehitiste kasutamisega kaasnev müra ja elustiku häirimine põhjustab kalade ja lindude eemale tõrjumist ja isegi hukkumist. Kuigi Neugrundi madalal on enamasti kõvad setted ja heljumit ei pruugi ehitustegevuse käigus tekkida kuigi palju, ei saa selle kohatist teket välistada. Võimalik sette ja heljumi veemassiivi paiskamine, sellega seotud veekvaliteedi muutus ning hilisem tagasi settimine võib kahjustada merepõhja elustikku, kalastikku ja linnustikku: saavad kannatada kalade koelmud ja olulised lülid toiteahelas (hukkub kalamari,

põhjataimestik jääb setete alla), väheneb lindude toidubaas ja vee väiksema läbipaistvuse tõttu halveneb toitumise efektiivsus. Kuigi põhjakoosluste taastumine on üsna kiire ja karpide biomass ei pruugi kokkuvõttes väheneda, jääb see toiduressurs tuulikute häiriva mõju tõttu sukelpartide poolt suures osas kasutamata.

Töötaval tuulepargil on loodusväärtustele nii otsene kui ka kaudne mõju. Müra, vibratsioon ja kaablite elektromagnetväli mõjutab mereelustikku negatiivselt. Kokkupõrked tuulikute labadega põhjustavad lindude hukkumist ning tuulepargi ala hakatakse vältima rändeteel ja peatuskohana. Mitu uuringut kinnitavad, et Neugrundi piirkonnas põhjustaksid tuulikud suhteliselt suurt ohtu hahkadele, tõmmuvaerastele ja kauridele. Hahkadel täheldatakse arvukuse langust ja tuulikute põhjustatud lisasuremus võib liigi üldist arvukust oluliselt mõjutada. Nii tuulepargi ning sellega kaasneva infrastruktuuri rajamise tõttu toimuv elupaikade kahjustumine ja kadu kui ka turbiinide töö häiriv mõju tõrjub linnud välja nende olulistelt puhke-, talvitumis- ja toitumisaladelt.

Auli rahvusvaheline kaitse tegevuskavas (Hearn, R. D., Harrison, A. L., Cranswick, P. A. 2015. *International Single Species Action Plan for the conservation of the Long-tailed Duck Clangula hyemalis*, 2016–2025. AEWA Technical Series No. Trükis) peetakse infrastruktuuri, sh tuuleparkide arendamist avamerel aulile keskmiseks ohuteguriks (võib põhjustada suhteliselt aeglast, kuid olulist populatsiooni arvukuse vähenemist). Paljud arendamiseks eelistatud alad (avamereadalikud) langevad kokku aulidele oluliste toitumisaladega. Kui suur avamere-tuulepark paigutatakse aulide rändeteel koondumisalale või muule olulisele lennuteele, põhjustab see nn barjääriefekti, mis seisneb lindude suurenenud energiakulus (tuuleparkide vältimiseks tuleb neist kaarega mööda lennata). Suurte avamerearenduste kõige olulisem mõju on lindude tõrjumine nende poolt eelistatud toitumisaladelt. Lindude otsesel suremusel tuulikutega kokkupõrgete tõttu on samuti negatiivne mõju, kuid seda peetakse väiksemaks kui olulistest elupaikadest väljatõrjumist. Taanis Nystedi tuulepargis toimunud uuring näitas, et aulid tuulepargi sisse jäävat ala peaaegu ei kasuta ning oluliselt vähenenud elupaigakasutus ilmneb veel kahe kilomeetri kaugusel tuulepargi välispiirist ja seda ka 5–6 aastat pärast tuulepargi ehitamist (Petersen *et al.* 2006). Kumulatiivne elupaiga kadu (tuulepargi ala koos häiriva mõju alaga) võib olla oluline, eriti kui aulidele sobivatesse avamere-elupaikadesse paigutatakse mitu suurt arendust (Langston, R. H. W. & Pullan, J. D. 2003. *Windfarms and Birds: An analysis of the effects of windfarms on birds, and guidance on environmental assessment criteria and site selection issues. Report written by BirdLife International on behalf of the Bern Convention, RSPB/BirdLife in the UK*, Sandy, UK). Eeldades, et kavandatava tuulepargi pindala on 10 km², ning liites sinna 2 km puhvri, on tulemus, et tuulepark mõjutab aulide toitumis- ja peatumisala valikul negatiivselt üle 40 km² suurust mereala. Eriti negatiivne on mõju talvituvatele lindudele. Nende väljatõrjumine Neugrundi madalalt suurendab teistel aladel toidukonkurentsi ja viib suremuse suurenemisele. (Drewitt, A. L. & Langston, R. H. W. 2006. Assessing the impacts of wind farms on birds. *Ibis*, 148, 29–42; Hüppop, O., Dierschke, J., Exo, K., Fredrich, E., Hill, R. 2006. *Bird migration studies and potential collision risk with offshore wind turbines*. British Ornithologists' Union, *Ibis*, 148, 90–109; Fox, T., Christensen, T. K., Desholm, M., Kahlert, J., Petersen, I. K. 2006. *Final results of the Avian Investigations at the Horns Rev and Nysted Offshore Wind Farms*. National Environment Research Institute, Department of Wildlife Ecology and Biodiversity, Denmark).

Jahipidamine kaitsealal on keelatud, kuna põhjustab lindudele häiringut, mida on võimalik vältida. Lisapiirangut see praegusel ajal ei sea, sest ala jääb tervikuna jahipiirkonnast välja. Keeld on vajalik juhuks, kui tulevikus arvatakse ala jahipiirkonna koosseisu.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Kaitsealal on ainsaks tegevuseks, mis vajab kaitseala valitseja nõusolekut, enam kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Looduskaitseaduse § 14 lõikest 1 tulenevad tegevused, mis on kaitsealal keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, ei ole Neugrundi looduskaitseala puhul asjakohased. Tegemist on kogu ulatuses merealaga, kus ei ole asjakohane reguleerida kõlvikute piiride ja sihtotstarbe muutmist, maakorraldustoimingute tegemist ja veekogu rajamist. Kaitse-eeskirja kohaselt on kaitsealal ehitiste püstitamine keelatud ja seetõttu ei ole vaja käsitleda detailplaneeringu kehtestamist, ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustusliku ehitise ehitamiseks nõusoleku andmist, projekteerimistingimuste ja ehitusloa andmist. Planeerimisseaduse § 74 lõike 1 ja § 75 lõike 1 punkti 5 kohaselt ei saa merealale üldplaneeringut kehtestada. Alale on kehtestatud Eesti mereala planeering, millega vastuolu ei ole.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Neugrundi looduskaitseala moodustamise ja kaitse-eeskirja määramise avalik väljapanek toimus 09.03.2015–31.03.2015 Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni Haapsalu kontoris. Lisaks sai sel ajal määramise eelnõu dokumentidega tutvuda Nõva vallamajas ning dokumendid olid allalaetavad Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee/uudised-ja-artiklid/kaitse-eeskirjade-avalik-valjapanek/. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 05.03.2015 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja kohalikus lehes Lääne Elu ning 06.03.2015 Ametlikes Teadaannetes.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti Nõva Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Kiri sisaldas teavet, et kui vastuväiteid või parandusettepanekuid ei esitata, loetakse, et tähtkirja saanud kohalik omavalitsus on kaitse-eeskirjaga nõus. Lisaks teavitati e-kirjaga eelnõu avalikust väljapanekust Lääne Maavalitsust, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni ja MTÜ-d Eesti Ornitoloogiaühing.

Eelnõu kohta laekus vastuväide Neugrund Osühingult, kellele koostati ja väljastati vastuskiri. Avalik arutelu toimus 09.04.2015 Nõva vallamajas, kus osales 9 piirkonna elanike, omavalitsuse, asutuste ja huvigruppide esindajat. Kaitseministeerium ei kooskõlastanud eelnõud, kuna määramise mõju riigikaitseliste eripiirkondade kasutamisele ei olnud hinnatud (kiri 18.03.2016 nr 5-6/16/883). Muid vastuväiteid (lisaks kirja teel laekunule) avalikul arutelul ei esitatud, samuti ei tehtud lisaettepanekuid kaitse-eeskirja muutmiseks.

	Ettepaneku esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
1.	Neugrund Osaühing	Neugrundi looduskaitseala moodustamise määruse menetlemine ei ole kooskõlas hea halduse tavaga.	MTÜ Balti Keskkonnafoorum on oma 26.04.2010. a kirjas nr 10-1/1 esitanud Keskkonnaministeeriumile ettepaneku ja põhjendused Neugrundi looduskaitseala moodustamiseks tuginedes LKS § 8 lõikele 1 ja 2. Keskkonnaminister algatas oma 26.02.2015 a käskkirjaga nr 195 Neugrundi looduskaitseala moodustamise LKS § 9 lõike 1 alusel tuginedes MTÜ Balti Keskkonnafoorum poolt tehtud ettepanekule ja ekspert Tiit Leito (OÜ Kivirullija) koostatud ekspertiisi „Ekspert hinnang Neugrundi mereala kaitse alla võtmise kohta“ tulemustele.
2.	Neugrund Osaühing	Kaitseala moodustamise materjalid meteoriidikraatri kaitsmise küsimuses on ebakompetentsed ning sisaldavad eksitavat informatsiooni, ei põhjenda, millise reaalse ohu eest ja kuidas kaitsta. Neugrundi avamere tuulepargi KMH aruande kohaselt on tuulepargi rajamisel positiivseid külgi Neugrundi meteoriidikraatri kui olulise objekti kaitsmisel: vastavalt KMH-le nähakse ette avamere tuulepargi ehitamisel puuraukude markeerimine geoloogiliste uuringute tegemiseks. Veeteede Amet on avaldanud seisukoha, et tuulepargi olemasolu juhib veesõidukite tähelepanu madalikule.	Neugrundi piirkonnas vajab kaitset väärtuslik elupaigatüüp ja elustik, mitte ainult maakoore geoloogiline struktuur. Neugrundi meteoriidikraatrit, sealset kaitstavat elupaigatüüpi karid ja liikide elupaiku ohustab eelkõige ehitamine, mida on käsitletud määruse seletuskirjas lk 8–9. Tuulepark koosneb suurtest ehitistest väga laiulatuslikul alal. Selle rajamine, samuti selle hilisem käitus ohustab otseselt kaitstavaid loodusväärtusi. Negatiivsed tegurid võivad põhjustada pöördumatuid muutusi, eriti linnustiku liigilises koosseisus ja arvukuses. Sellele on tähelepanu juhitud ka Neugrundi avamere tuulepargi KMH aruandes. Neugrundi looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt ei ole alal teadusuuringud ja mereliiklusohutuse tagamiseks vajaliku tähistuse paigaldamine keelatud.
3.	Neugrund Osaühing	Kaitse-eeskirja koostamisel ei ole objektiivselt arvesse võetud Neugrundi madaliku piirkonna kohta vastava ala asjatundjate ja ekspertide poolt varem koostatud seisukohti, uuringuid, mõjuanalüüse ja hinnanguid. Säätva Eesti Instituudi 2012.–2013. aasta rahvusvahelise projekti GES-REG käigus koostatud Neugrundi madala tuulepargina kasutamise sotsiaalmajandusliku mõju hinnangu kohaselt on Neugrundi madala tuulepargina kasutamise sotsiaal-majanduslik kasu ühiskonnale toleaegsete teadmiste põhjal arvatuna ligi 5 miljardit eurot.	Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvesse võetud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi, MTÜ Balti Keskkonnafoorumi ettepanekut (26.04.2010. a kiri nr 10-1/1) võtta Neugrundi madala kaitse alla, T. Leito ekspertiisi hinnangut Neugrundi mereala kaitse alla võtmise kohta (OÜ Kivirullija, 2010) ning mitmete uuringute tulemusi, mille viited on toodud ka seletuskirjas peatükkides 2.1 ja 2.5. Säätva Eesti Instituudi 2012.–2013. aastal tehtud uuringu puhul on tegemist ühe osaga juhtumuringust merekasutuse erinevate viiside mõju selgitamiseks – mereala kasutamine avameretuulepargina. Juhtumuring keskendub eelkõige sotsiaal-majandusliku analüüsi meetodikale ega käsitle / ei hinda Neugrundi madala kasutamist

			<p>merekaitsealana seal paiknevate väärtuslike mereelupaikade ja linnustiku kaitseks ning sellega kaasnevat sotsiaalmajanduslikku mõju, et saada arusaam mereökosüsteemi teenuste väärtusest. Juhtumuringu ainult ühe osa tulemuse alusel ei saa hinnata sama mereala eri tüüpi kasutamise (meretuulepark või merekaitseala) kasu ja kahju majandusele ja ühiskonnale laiemalt.</p>
4.	Neugrund Osaühing	<p>KMH tulemuste kohaselt ei tekita tuulepark lindudele ja looduslikule elukeskkonnale selliseid suuri ja pöördumatuid ega kahjulikke mõjusid, mis välistaksid tuulepargi rajamise. KMH kohaselt ei tekita tuulepargi rajamine ulatuslikku mõju aulide harjumuslikele söögialadele ning teatud abinõude (tuulikute suured vahemaad, tark paigutus, tuulikute õige valgustus jne) rakendamisel on tuulepargi rajamine võimalik minimaalse keskkonnamõjuga. Tuuleelektrijaama rajamise otsustamisel on seega võimalik enamikus aspektides negatiivne keskkonnamõju ära hoida või hoida piisavalt väike selleks, et kavandatud tegevust lubada.</p>	<p>Neugrundi meretuulepargi KMH aruandes (pt 5.4.4 <i>Mõju linnustikule</i>, lk 107) on kokkuvõtvalt järeltatu järgmist: „Neugrundi madalik on osadele veelindudele (sh üleuroopalise tähtsusega) oluline peatumispaik ja ilmselt läbib ala ka suhteliselt intensiivne ränne. Selliseid leevendavaid meetmeid, mis nende rakendamisel (va tuulepargi ehitusest loobumine antud asukohas) hoiaksid negatiivse mõju täielikult ära, ei leidu. Seetõttu on oodata, et tuulepargi rajamisega kaasneb negatiivne mõju linnustiku jaoks.“ Tuulepargi rajamise mõju linnudirektiivi I lisa liikidele ja loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpidele kavandatud tegevuse elluviimisel hinnatakse negatiivseks (p.t 5.5.2 <i>Mõju Neugrundi madalal leiduvatele Natura väärtustele</i>, lk 127). Auli rahvusvahelise kaitse tegevuskavas (Hearn <i>et al.</i> 2015) peetakse infrastruktuuri, sh tuuleparkide arendamist avamerel aulile keskmiseks ohuteguriks, mis võib põhjustada suhteliselt aeglast, kuid olulist populatsiooni arvukuse vähenemist. Suurte avamerearenduste kõige olulisem mõju on lindude tõrjumine nende eelistatud olulistelt toitumisaladelt. Lindude otsesel suremusel tuulikutega kokkupõrgete tõttu on samuti negatiivne mõju.</p>
5.	Neugrund Osaühing	<p>Tuulepark võimaldab oluliselt suurendada elektrienergia tootmist taastuvatest ressurssidest, mis aitab tagada EL taastuvenergia direktiivist tulenevate Eesti Vabariigi poolt võetud kohustuste täitmist. Eesti Vabariigi energiamajanduse riikliku arengukavaga on võetud EL ees kohustus suurendada taastuvenergia osakaalu 2020. aastaks 25%-ni kogu lõpptarbimisest.</p>	<p>Käimas on Eesti merealade ruumiline planeerimine, mille käigus on juba praegu kavandatud Hiiu ja Pärnu maakonna piires merealasad tuuleenergia tootmiseks piirkondades, kus puudub konflikt muu kasutusega, sh loodusväärtuste kaitsega.</p>
6.	Neugrund Osaühing	<p>Ettepanek: paralleelselt tuulepargi rajamisega välja ehitada platvorm, mida saavad kasutada sukeldujad ja geoloogid, aga ka ornitoloogid, kes teevad linnustiku järeelseiret.</p>	<p>Nimetatud platvormi ehitus ei leevenda tuulepargi negatiivseid mõjusid kaitsealusele elupaigatüübile ja linnustikule.</p>
7.	Neugrund Osaühing	<p>KMH menetlus toimus aastatel 2006–2011. KMH järelevalvaja on</p>	<p>Keskkonnaamet tegi 02.09.2010. a kirjaga nr HLS 6-7/32711-2 ettepaneku</p>

		Keskkonnaministeerium ja aruanne on esitatud Keskkonnaministeeriumile heakskiitmiseks. Arendaja on teinud tuulepargi rajamiseks Neugrundi piirkonda kulutusi koos KMH koostamise, uuringute ja eeltöödega kokku ligikaudu üle 1 miljoni euro.	peatada haldusakti andmise menetlus juba KMH aruande kooskõlastamise etapis, kuni on tehtud otsus loodusobjekti kaitse alla võtmise või kaitse alla võtmisest keeldumise kohta, et keskkonnamõju hindamise aruandes saaks kaitse alla võtmise otsuse korral arvestada kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirjast tulenevate kaitse-eesmärkidega ja piirangutega.
8.	Neugrund Osaühing	Ei nõustu moodustatava kaitseala suuruse, piiride ja kaitsekorraga ning on seisukohal, et Neugrundi tuulepargi rajamiseks kavandatud ala tuleb moodustavast kaitsealast välja jätta või leida erinevaid avalikke huve tasakaalustavalt arvesse võttev muu lahendus.	Neugrundi piirkonnas on loodusväärtuste säilitamine esmatähtis. Neugrundi meteoriidikraater on rahvusvahelise tähtsusega unikaalne loodusobjekt ja maailmamere teadaolevalt kõige paremini säilinud meteoriidikraater, mida saab kaitsta vaid selle asukohas. Neugrundi madal on rändlindude rahvusvahelise tähtsusega peatumisala, kusjuures aulile rahvusvaheliselt oluline sügisene rändepeatus- ja talvitusala, ning kaitseala moodustamine selle ala looduslikuna hoidmiseks on põhjendatud. Neugrundile tuulepargi rajamisel kaotab ala oma tähtsuse ohustatud liigi auli rahvusvaheliselt olulise elupaigana. Looduskaitseala moodustamine võimaldab säilitada sealse ökosüsteemi kogu selle terviklikkuses. Tuuleparki on võimalik rajada mujale merealale, kus see loodusväärtusi samaväärses ulatuses ei kahjustaks.
9.	Kaitseministeerium	Kavandatav looduskaitseala kattub riigikaitse eripiirkonna mereväe väljaõppe aladega, kuid määruse mõju nende kasutamisele ei ole hinnatud. Ettepanek täiendada määruse eelnõu, lisades lubatud tegevuste loetellu riigikaitse tegevuse.	Kaitseministeeriumi ettepanekuid on arvesse võetud, ning täiendatud on seletuskirja ja määruse eelnõud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

Ala kaitse alla võtmine panustab nii loodus- kui linnudirektiivide eesmärkide saavutamisse, kuna seal esineb nii loodus- kui linnudirektiivis nimetatud elupaigatüüpe (karid-1170) ja liike (järvekaur (*Gavia arctica*), punakurk-kaur (*G. stellata*), aul (*Clangula hyemalis*), hahk (*Somateria mollissima*)). Ala ei ole kavas esitada Natura 2000 võrgustikku.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Neugrundi meteoriidikraatri, piirkonna mereelustiku ja linnustiku kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava, samuti Helcomi Läänemere uuendatud tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Kaitsekorra rakendamine Neugrundi looduskaitsealal ei keela seni toimunud tegevust: kalapüüki, mereturismi, teadusuuringuid ega ala kasutamist riigikaitse eripiirkonnana.

Tegemist on merealaga, kuid piirkonna kalastuskoormus on väike ja kutselised kalurid kasutavad ala vähe. Töenduslike kalade arvukuse poolest on ala kalapüügiks väheoluline. Kavandatav kaitseala jääb valdavalt lubatavast traalimisalast (20 m sügavusjoon) madalamale ja avameri on võrgupüügiks suhteliselt sobimatu. Kaitseala moodustamine kalapüügile lisapiiranguid ei sea ja piirkonna elanikele säilib võimalus Neugrundi madalal kalastamas käia.

Praegusel ajal jääb ala tervikuna jahipiirkonnast välja ja jahipidamise keeld kaitsealal seetõttu lisapiirangut ei sea.

Määruse jõustumisel ei saa Neugrundi madala piirkonda ehitisi, sh tuuleparke püstitada, kuna nende rajamine ja hilisem käitus ohustavad otseselt kaitstavaid loodusväärtusi. 12.05.2022 kinnitas Vabariigi Valitsus korraldusega nr 145 Eesti mereala planeeringu. Selle planeeringu järgi Neugrundi piirkond tuuleenergeetika arendamiseks sobilik ala ei ole. Samal kuupäeval tegi Vabariigi Valitsus oma korraldusega nr 146² otsuse keelduda hoonestusloa menetluse algatamisest Neugrund Osaiingu 10. märtsi 2010. a taotluse alusel meretuulepargi rajamiseks Osmussaare lähedale Neugrundi madalale.

Neugrundi LKA kattub kaitseministri 28.10.2014 käskkirjaga nr. 411 kehtestatud riigikaitse eripiirkonnaga (Osmussaare). Eripiirkondade määramise aluseks on „Õhutõrje ja suurtükiväe merele orienteeritud harjutusalade ja mereväe harjutusalade valimise arendusprogramm“ (ÕSMAAP) mille osana on tehtud keskkonnamõjude strateegiline hindamine. Tingimused eripiirkondade kasutamiseks, mis arvestavad ka alale jäävaid loodusväärtuseid, on toodud käskkirja lisas 2. Kaitse-eeskiri täiendavaid tingimusi ala kasutamiseks riigikaitse eripiirkonnana ei sea.

Kuna kaitstav on mereala, siis määruse jõustumine ei too kaasa valla eelarvesse maamaksust laekuva tulu vähenemist vastavalt maamaksuseaduse §-le 4. Samuti ei kaasne võimalikke kulutusi maa riigi poolt omandamisega vastavalt looduskaitseaduse §-le 20.

²Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 korraldus nr 146 „Üleriigilise planeeringu Eesti mereala ja sellega piirneva rannikuala, samuti majandusvööndi teemaplaneeringu kehtestamine“, RT III, 17.05.2022, 2

Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Kaitseala asub tervikuna merealal ja kaitsealale kinnistuid ei jää.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kaitseministeerium, Maaeluministeerium ja Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on esitanud ettepanekuid eelnõu täiendamiseks, ning neid kõiki on eelnõus arvesse võetud ja täiendatud vastavalt eelnõud ning seletuskirja. Teised ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Ettepaneku tegija	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Kaitseministeerium	1. Täiendada seletuskirja infoga ala riigikaitsealase eripiirkonnana kasutamise kohta 2. ei nõustu ala arvamiselega Natura 2000 võrgustikku 3. tuua seletuskirjas välja, et ala kasutust riigikaitsealastel eesmärkidel ei loeta rahvaürituseks 4. kajastada seletuskirjas ala senist mereväe ja õhutorjepataljoni kasutuskooormust	Kaitseministeeriumi ettepanekuid on arvesse võetud ning täiendatud vastavalt seletuskirja ja määruse eelnõud. Seletuskirjast on välja jäetud selgitused ala Natura 2000 võrgustikku esitamiseks, kuna seda ei ole plaanis.
Maaeluministeerium	Täpsustada viidet kalapüügimäärusele.	Viidet kalapüügimäärusele on täpsustatud.
Majandus- ja kommunikatsiooni- ministeerium	Ettepanek lisada lubatud tegevuste hulka üldgeoloogiliste uuringute (sh puurimine, proovide kogumine) läbiviimine kaitseala valitseja nõusolekul.	Lubatud tegevuste hulka on lisatud teaduslikud uuringud, kusjuures destruktiiivsete uurimismeetodite kasutamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.